

Vastab „Gulliveri reiseid” lavastaja

TAAVI TÕNISSON

Miks valisid lavastuse aluseks Jonathan Swifti romaani „Gulliveri reiseid”?

„Gulliveri reiseideni” jõudsin päris suure ringiga. Enne selle raamatuni jõudmist lugesin läbi päris suure hulga muid kirjandusteoseid. See teekond ei olnud lihtne, sest tahe on ju teha midagi sellist, mis ennast hästi sügavalt puudutab. Minu jaoks oli selle raamatu puhul avastuseks või äratundmiseks, et kuigi see on kirjutatud 18. sajandil, on praegu probleemid täpselt samasugused. Inimene on ajas püsinud põhiolemuselt muutumatuna ja see tundus mulle huvitav. Ka sarnased ühiskondlikud probleemid eksisteerivad tänapäevani. Need on kaks põhialust, miks selle loo valisin.

Mis on loo sõlme teemad ja millised neist sind ennast kõige rohkem kõnetavad?

Selles loos on kaks peamist teemat, mis on omavahel konfliktis: mees ja tema unistused. Gulliver tahab oma unistuste elu elada, maailmaavastajaks saada, endast maailma midagi maha jätta ja olla teiste suurte hulgas üks kõige suuremaid. Minule tundub, et suuri asju võib teha ja suurtest asjadest peabki unistama, aga see ei tohi tulla kellegi ega millegi arvelt. Selleks, et olla suur, ei ole vaja tingimata teha suuri tegusid. Inimese suurust ei defineeri ära see, mitu ausammast on talle püstitatud või mitmesse ajaloorikuisse tema nimi kirja läheb, vaid need on hoopis teistsugused asjad.

Me elame praegu sellisel ajal, kus edukus on oluline. Hästi tähtis on kuhugi jõuda, teha suuri asju. Ja selle edukuse nimel teeme tegelikult päris suuri lollusi. Olles oma ajastu laps, tahab ka Gulliver olla edukas ja suur ning selle nimel otsustab ta saada maadeavastajaks. Sest tal on tunne, et kui maailmakaardile ei saa kantud tema nimega saarestik või manner, siis on ta tühi koht ja tal ei ole oma perele midagi anda. See surve tuleneb kahest asjaolust: ühiskonnast ja temast endast. Nendest lähteimpulssidest sõltuvalt lähebki ta oma avastusretkele, mille käigus õpib ta iseenda kohta päris palju. Ta saab aru, et suurus on milleski muus. See lugu ongi minu meelest sellest, et lähedale nägemiseks on mõnikord vaja hästi kaugelt vaadata.

Ja veel on see Gulliveri ja tema perekonna lugu. Lugu sellest, kuidas ka kõige rohkem ära eksinud inimene võib leida tee tagasi koju. Ja päästvaks võtmesõnaks on armastus.

Miks peaks seda lugu just läbi teatrivahendite tõlgendama?

See lugu on väga visuaalne. Ta on seda tüüpi fantaasia, kus teatrivahendid aitavad teemasid avada täiesti teisel moel, kui seda saab teha kirjandusteos. Ehk siis kõik see, mis muidu jääb lugedes inimese enda kujutlusvõime hooliks – kõike seda on võimalus laval näidata. Gulliveri teekonda on võimalik teatrivahenditega niimoodi avada, et sellele tekib juurde täiesti teine dimensioon.

Selles lavastuses on hästi mitu tasandit. Peale selle, et seal on sügav filosoofiline taust, on see lugu ka seiklus. Ja võrdlemisi romantiline ning põnev seiklus. Mees, kes läheb maid avastama, elab üle laevahuku, satub tundmatutesse keskkondadesse, kohtub väga väikeste ja väga suurte inimestega... Selles loos on sõda, seal on ka suur pääsemine ja väga palju armastust ning romantikat. Seal on väga suuri kukkumisi ja väga valusaid pettumusi.

Kõigepealt satub Gulliver väga väikeste inimeste juurde ja saab end tunda tõeliselt suurena – täpselt nii suurena, nagu ta tahtis, veel suuremanagi! Kuid elada, pea pilvedes, väga pikalt ei saa, ilma et ei eksiks. Ja teises vaatuses ongi Gulliver hiiglaste juures, kus ta peab tunda saama ka seda, mida tähendab olla tõeliselt väike. Ja tõestada, et sa oled elus – sa ei ole putukas, vaid mõtlemisvõimeline olend. Ja lõpuks jõuab ta läbi armastuse tagasi tasakaalupunkti.

Kui autoritruult plaanid romaani lavale panna?

Lavastus „Gulliveri reiseid” on pigem vaba käsitus Swifti kirjutatust. Me oleme võrdlemisi autorilähedased selles mõttes, et teemad, mille Swift on raamatusse kirjutanud, eksisteerivad ka dramatiseringus ja on kindlasti ka lavastuses sees. Olen natukene muutnud seda, et Gulliveri reis on üks pikk teekond – ei ole mitut eraldi reisi kõigepealt liliputtide juurde ja siis hiiglaste juurde. Loo terviku ja Gulliveri kui tegelase kasvamise jaoks on see väga oluline. Lisaks on meil loo alguspunkt natuke teine kui Swiftil. Meie alustame justkui lõpust – Gulliver jõuab koju tagasi ja reiseid on tagasivaade sellel teekonnal või õppetunnile, mille ta sai.

Raamatus on Gulliveril neli reisi, meie lavastuses on kaks. Seda sellepärast, et mulle tundus, et nelja reisi jaoks on meil vähe aega. Ühte lavastusse nelja reisi mahutada tähendaks seda, et me ei süvene ühessegi teemasse. Aga mina tahaksin, vastupidi, süveneda, ja mulle tundus, et dramaturgiliselt kõige mõjusamad on tema reisid liliputtide ja hiiglaste juurde. Seda on üheks lavastuseks küll. Ehk sünnib kolmandast ja neljandast reisist kunagi teine lavastus.

Milline saab olema lavastuse vormiline pool?

„Gulliveri reisid” saab olema hästi visuaalne lavastus. See tähendab seda, et lavakeskkonnal ja atmosfääril on väga suur roll. Laval on viisteist inimest, kes erinevaid vahendeid kasutades seda lugu jutustavad: Gulliver saab olla vahepeal väga-väga suur ja väga-väga väike; Gulliver saab iseennast erinevates situatsioonides kõrvalt vaadata; kui Gulliver on Liliputtidemaal ja suhtleb liliputtide keisrinnaga, siis suhtleb ta ühtlasi oma abikaasaga; kui Gulliver on hiiglaste juures ja suhtleb seal kuningannaga, suhtleb ta samuti oma abikaasaga; samamoodi on kogu selle loo vältel Gulliveri vastas tema lapsed – poeg Jack ja tütar Ann. Me kasutame nukke, palju muusikat ja liikumist. Lavastus on üles ehitatud avatud mängu printsiibil – see tähendab, et me ei varja laval midagi. Muutused ja ümberlülitused on kiired, näitlejad astuvad ühest rollist teise publiku silme all.

Kellel lavastust vaatama tulla soovitaksid?

„Gulliveri reisid” on suvelavastus, mida mängime päris kaugel linnast väljas – Viinistu katlamajas. Miks seal?

Sellepärast, et see keskkond on lihtsalt nii imeline! Gulliveri reisid on ju väga unenäolised ja fantaasiarohked ning mulle tundus, et Viinistu keskkond sobib selle lavastuse jaoks ideaalselt.

Mulle tundub, et seal on palju vaatamist nii väiksemale kui ka suuremale vaatajale. Mulle meeldiks väga, kui seda lugu tuleksidki vaatama vanemad oma lastega. Et nende vahel saaks hiljem dialoogis peegeldada seda, mida üks nägi ja mida teine nägi ning kui palju nendes kahes vaatepunktis on kattuvusi. See on väga universaalne lugu ja ma loodan, et see puudutus tekib.

Puudutuse potentsiaal on sellel lool hästi suur. Kõik need seiklused, mille Gulliver oma teekonnal läbi elab, haaravad inimesi kaasa. Seal on väga palju äratundmist, väga palju rõõmu, kurbust ka. Arvan, et korrakski oma tava-keskkonnast välja minemisega ja selle loo vaatamisega on inimestel võimalus ennast täiesti välja lülitada ning samas ka midagi õppida ja avastada. Olla nagu Gulliver – hüpata, pea ees, tundmatusse ja saada teada midagi maailma kohta, aga võib-olla ka iseenda kohta.

Üks teine, samuti väga hea kirjanik, Swiftist hilisem, on ühes oma kirjas kirjutanud sellise lause: „On hea oma unistustel järel joosta, aga ei ole väga hea, kui need unistused sind tagant kihutavad.” Mulle tundub, et see on täpselt Gulliveri probleem. Ja sellesamas lõigus nimetab too teine kirjanik veel kahte märksõna, need on südame-tõde ja illusioon. Ja mulle tundub, et ka need kaks märksõna käivad üliteravalt ja täpselt Gulliveri – ja mitte ainult Gulliveri, vaid kogu selle tänase elu kohta. Ehk siis unistage suurelt, elage oma elu ja elage seda julgelt. Aga selle elamise juures – et me jõuaks märgata neid, kes meile tegelikult lähedased on ja kes meist kõige rohkem hoolivad.

teater · muuseum
NUKU

Swift / Lennuk / Tõnisson / Undusk

GULLIVERI REISID

Seiklusrikas suvelavastus
Viinistu katlamajas

kõigile alates 7. eluaastast

1.–15. juuli
24.–30. august